

Om Danmarks Stilling og tilkommende Statsforfatning,

en (afbrudt) historisk-politisk Betragtning.

(Februar 1848.)

Ex sapientia modum.

TAC.

I.

En Stat kan betragtes, og er vel oftere betragtet under Billedet af en levende Organisme, eller, for at bringe Liigheden nærmere, af et beskalet, organisk Legeme, hvis Hjerte flaaer i Folket og driver Blodet, Statens Livskilder, ud i de fierneste og fineste Aarer, for at det i evigt Kredsløb kan vende tilbage, og i Bevægelsen holde sin Sundhed og Næringskraft vedlige. For at dette Kredsløb kan ske, maa det frie Aandedrag kunne foregaae hos Mennesket, og det behøver dertil en aandbar Luft. Staten og Folket behøver den ogsaa; og for dem er denne Luft Friheden. Men den rene og letteste Livsluft, det ublandede Sauerstof, taaler intet Menneske længe at indaande. For at Frihedens Livsluft ikke skal for-
tære Organismen, behøver den at blandes med et andet Luftstof, eller med flere. Frihedsideen har, som andre Ideer, sit Hiem i Evigheden, i den evige Gud. I Tiden og enhver dens Skabning, eller i enhver timelig Aabenbaring, selv af det Høieste og Reneste, er Tilværelsen betinget. Frihedens Betingelse i Folkelivet er netop Underkastelse, eller Indskrænkning ved Fornuftloven; det Friheden begrænsende og tillige bevarende Princip, er Styrelsen. Statens Hjertekraft maa

forene sig med Nervekraften, for at et aandeligt Liv kan giennemtrænge og forhøie det animale; Nervekraftens Middelpunkt, Statsorganismens Hjerne, er Regjeringen. I det fuldkomne sunde Statsliv virke begge Systemer i usforstyrret, gienfædig styrkende Harmonie. Ophæves denne, og indtræde sygelige Phænomener paa en af Siderne, da lider og forringes meer eller mindre den normale Statstilstand; da føles snart Trangene til de helbredende Midler, hvilke man, næsten lige saa længe som Stater have været til, har søgt i den politiske Løgekunst, eller i Statskunst og i Statsklogskab. Undertiden er Sygdommen af alvorlig Art, og har grebet dybt ind i de ædelste organiske Kræfter. Da kommer denne Kunst for seent med forhen overseete eller forjæmmede Raad og Midler. Er dog Organismens Marv og Kjerne ikke fortæret, er der endnu friske Livs spirer tilbage i Blodet — er der en Aand, som kan vækkes til Live, eller gienføde sig i Nervekraften, da stræber Naturen stundom at hjælpe sig ved en voldsom Krisis. I Statslivet kalder man den en Revolution.

Historien aabenbarer det tydeligt nok: at en Krisis af den Art fremtræder i den enkelte Stat kun som det yderste Redningsmiddel; kun ved den virkelige Nødvendighed kan en saadan Revolution blive muelig, der fuldender sig selv, i det den opfylder sin Bestemmelse, at gienføde eller forynge et synkende, hendsæende Statsliv. Men hvad man nu i et halvt Aarhundrede har kaldt „Revolutionen“, er langt meer end en enkelt Statsomvæltning. Det er en europæisk Krisis, hvis Udvikling har været to fulde Generationer igiennem, og den nærværende Slægt, der er opvokset efterat denne Krisis havde gienemgaaet det første store Stadium, tør neppe vente sig at være ved Enden af det sidste. Man har allerede længe kaldt den nærværende Tid „en Overgangsperiode i Menneskeslægten's Liv.“ Dette er kun en svag Trost

for det enkelte Folk, der, med eller mod sin Villie, skal gribes af Verdensstormens Hvirvler — eller for den Slægt, der skal bløde eller knuses under Omvæltningens rullende Tordenvogn, indtil en tilkommende Slægt gienvinder den Fred og Belfærd, som man lover sig, efterat Dvergangen omsider skal have naaet sin Ende. Thi dette maa ethvert Folk, der lever i civiliserede Statsforhold, omsider lære, og mangengang dyrt nok kiøbe Lærdommen, at enhver Revolution er en Statskrijs, og at hvor den kun gaaer ud paa at nedbryde, uden at have Kraft til at opbygge noget bedre og varigere: der vil Folket snart komme til at føle og fornemme, at dets Belfærd taber og spinder i samme Forhold, som Staten taber i Fasthed, eller dens Liv og Kraft formindskes.

Vort Folks og Lands Historie (og det er fortrinligen vore egne Forhold, til hvis Betragtning vi her indskrænke os) fremviser kun en eneste egentlig Stats-Revolution; og denne var af en egen og ualmindelig Art. Dens tilsyneladende Maal og Virkning var at ophæve al Folkesfrihed, og give Regieringsmagten en despotisk Form. Dette skeete ikke allene uden al Modstand af Folket; men endog med dets Villie, saa fuldstændigen erklæret, som man gav det Leilighed til at kunne giøre det. At en Statsforandring af den Art, som Indførelsen af den monarkiske Gnevoldsmagt 1660, og dens paaafgørende grundfæstede Indretning, kunde udføres, ikke allene uden Blodsudgydelse, men uden al Voldsomhed, laae vel forst og mest i dens Overensstemmelse med Folkets Trang, med dets Charakter, med ældgammel Statsstik, med den monarkiske Form i Styrelsen, som i en Række af Aarhundreder var rodfæstet i det danske Folks Selvbevidsthed; man kan si i dets Nationalitet. En anden Grund til denne Revolutions lette og lemfældige Udførelse maa jeges nærmere i historiske Tidsvilkaar og Omstændigheder; i Mangel paa en stærk,

moralsk og intellectuel kraftig Modstand; og i en ligegyldig eller overmodig og blind Forsømmelse af Forsvaret hos det Parti, fra hvilket Modstanden maatte komme *).

I flere Aarhundreder havde, under og tilligemed den monarkiske Statsform, et talrigt Adels-Aristokratie dannet og udbredt sig i Danmark, havde grebet dybt ind i alle Statsforhold, og til den Grad faaet Overtægten, at Herrestanden virkelig var bleven de egentlige Herrer i, om ikke over Landet. De vare ei allene Grundeiere af Landets største og betydeligste Deel, men raadede ogsaa over det meste af den øvrige Deel, eller over Krongodsjet, hvoraf ikke blot Kongen og hans Hof skulde underholdes, men endel af Statsudgifterne udredes, og som imidlertid Herrestanden havde faaet Hævd paa at besidde, under Form af Forlehuinger, imod Afgifter til Kronen eller Kongen, der vist nok ofte ikke stode i noget rimeligt Forhold til den Indtægt, Lehnsmændene havde for sin Deel — endnu mindre til Statens Tarv og stigende Fornødenheder. Et bestandigt Misforhold imellem disse og Statsindtægten — saasnart en Krig eller Forsvarsrustning krævede usædvanlige Pengemidler — og en meget ulige fordeelt Skattebyrde, vare særdeles virkende Grunde til den ringere Statskraft, den svagere militaire Styrke, der viste sig i den danske Stat, paa en Tid, da den ikke allene besad de oprindelig danske Provindser paa høire Side af Dresund, men ogsaa indbefattede Kongeriget Norge og en betydelig Deel af begge Hertugdømmer — i Sammenligning med ældre Tider, saasom anden Halvdeel af det 12te og Begyndelsen af det 13de Aarhundrede, da Eideren var Kongerigets Grændse,

*) Her til f. Ex. hører, at Adelen 1660 viste i Danmark sin paa den Tid sædvanlige Ligegyldighed ved Deeltagelse i Statsanliggender. Til Rigsdagen havde der, af omtrent 300–310 Adelsmænd, som ved den Tid (1655–60) levede i Danmark, kun indfundet sig nogle og tredive i Kiøbenhavn.

og Norge var en selvstændig Stat. Vel finde vi et Tidsrum, og det fra den senere aristokratiske Periode, da Danmark ikke uden Kraft og Held kunde udholde en syv Aars Krig med Sverrige, uden at udtømmes. Historien, som gierne har dvalet ved denne i sig selv frugtløse Krigs Bedrifter, har hidindtil ikke oplyst eller kunnet oplyse, hvorledes det blev mueligt at føre og udholde den. En gammel Tradition tillægger Frederik den Andens bekiendte Rentemester, Peder Dre, Fortienesten heraf; men en saaledes overleveret nogen Sætning, et forplantet Sagn, skøndt det gjentager sig i alle Lærebøger, er derfor endnu ingen historisk udviklet Fremstilling.

Mere tydeligt er det derimod, og vil kunne blive det i endnu højere Grad, at Statens Militærkraft under Christian IV. var langt svagere, end den kunde og burde være i Forhold til det, man nu vil kalde og henregne til en Stats Resourcer. Det er tydeligt, at ikke allene Værnepligtens flette Organisation, men en i Danmark dybt sunken, ja næsten reent udslettet Vaabenovelse og Vaabendygtighed hos Folket*), i Forhold til det 17de Aarhundredes Krigskonst og Krigshaandværk i andre Lande, i Forening med total Mangel paa dygtige og erfarne Anførere, uden Tvivl var Hovedgrunden til den uheldige Udgang af de to Forsvarskrige, Danmark nødtvungen maatte føre under Christian IV.; uden at vi derfor ubetinget ville dable Aristokratiets, eller Rigsraadets Politik, der indtil det Yderste var Kongen imod, i de Skridt og Foretagender i Tydskland, hvis endelige Udfald blev Hertugdømmernes og Jyllands Erobring ved Wallenstein 1627, saa at sige uden Sværdslag.

*) Det er bekiendt, med hvilke stærke og diere Udtryk en aristokratisk, men friskindet, ærlig og historiskyndig Adelsmand, Arild Hvijsfeldt, schildrer det danske Værvæsens Forsald i sine Fortællinger eller Dedicationer af Danmarks Kronike til den unge Konge, Christian IV.

Men ulige stærkere Dadel maa der falde paa Aristokratiet selv, som endnu i 20 Fredsaar derefter, vilde lade den dyrt købte Være være ubenyttet. Krigsvæsenet blev paa den samme usle Fod, og Statens Pengevæsen lige fattigt paa Indtægtskilder. Adelen holdt paa sit Princip: Fred med alle Naboer — som en overhovedet rigtig, men ikke altid anvendelig Politik for Danmark, og som det sikkerste Vilkaar for den selv til at kunne nyde og trives ved Landets Overflod, hvis Rilder den godt havde forstaaet at lede til sine egne Pengesfriin, uden at dog betydelig Rigdom, eller stor Uliighed i Formue i det Hele fandtes hos den danske Adels i hiin Tid*), saaledes som det snarere var Tilfældet med enkelte Slægter i Sverrige. Adelen fraveg imidlertid sit Fredssystem under Frederik III., eller dens Modstand var ikke kraftig nok, da et Krigsparti meente at have fundet det beleilige Dieblit til at ydmyge Naboriget. Den 1657 ubesindigt begyndte Krig, der paa eensgang robede Statens magtløse Tilstand, Krigsmagtens Svaghed, Landets Blottelse for alt Forsvar, Savnet af krigserfarne Officerer, Flaadens Forfald, og Statsmidlernes ringe Tilgange — denne Krig, en af de uheldigste Statsfeil, som ere begaaede i Danmark, gjorde Revolutionen 1660 nødvendig, og gav den hele politiske Organisme en ny Skikkelse. Thi det var ikke afgjort dermed, at Kongen blev uafhængig af Rigsraadet; men det gamle aristokratiske Element i Staten, der allerede en Tid lang havde nærret Spiren ikke allene til

*) Den bekendte svenske Resident under Frederik III., Magnus Durrell, nævner i sin politisk-statistiske Relation om den danske Stat kun 4 Adelsmænd (Chr. Skeel, Franz Lyffe, Tage Lott og Barnewig), som han tillægger hver en aarlig Indkomst af 16—20,000 Rdr. — en Dyggjælte, som maaskee dog tør være for høj; og som heller ikke afgjør, at der jo kunde være mange rige Adelsmænd, der havde en for den Tid anseelig, skønt mindre Indtægt. (Subms Saml. til d. Danske Hist. II. 3. S. 71.)

Statens, men til sin egen Svækkelse, ved at udbrede sig i en alt for talrig, for en stor Deel aandeligt flovet eller ubetydelig Landadel, sank med en mærkelig Hurtighed, uden at yttre mindste Modstandskraft, ned til politisk Nullitet. Aristokratiet viste saaledes ogsaa, hvor lidt det selv havde været den politiske Magt voren, som det besad, og hvor langt det i 130—140 Aar var gaaet tilbage i sin isolerede Stilling til de øvrige Stænder, siden hiin Tid, da det styrtede Christian II. — en Konge, der, som Elsker af uhindret despotisk Myndighed, vilde vinde den giennem at frigjøre den undertrykte Almue og ydmyge Herrestanden, men fattedes personligt Mod til Selvsforvar og Landsnærværelse, eller Klogskab til at møde en alvorlig Modstand.

2.

Det danske Monarkie, der 1658—1660 syntes at være sunket i en politisk Afmagt, saa dyb, som den ikke havde været siden Staten, efter Christoffer II.'s Død, var sin Undergang nær: reiste sig forunderlig hurtigt under det uindskrænkede Monarkie. Dens Fremgang i indvortes Statskraft, Velmagt og Velstand har vel i de følgende 100 Aar ingenlunde været lige hurtig, men dog i det Hele fremskridende; indtil den fra Midten af det 18de Aarhundrede begyndte at tage et Opsving, som i dets sidste Decennier havde sig til en betydelig Hoide, for, ved det følgende Aarhundredes Indgang, at modtage Barslet om et ligesaa dybt og hurtigt Fald. — Dette er en historisk Kiendsgierning, der ei kan udslettes ved de Feil eller Svagheder, som de oldenborgske Gnevoldsregenter enten virkelig besad, eller som man i sildigere Tider, da en aandeligt ufri og uselvstændig Beundring og Adoration af Kongemagten tabte sig i den frie historiske Betragtning, igien har været alt for villig til at tillægge disse Konger. Det er ligesaa vist, at uagtet Danmarks indre Statskræfter,

ved Krigene i det 17de Aarhundrede og særdels ved den sidste, der anden Gang bragte Staten paa Randen af sin Undergang, vare svækkede og ødelagte til en Grad, som det ikke er let at gjøre sig tydelig nok: var man dog i Stand til, allerede under Christian den Femtes 30 Aars Regjering, baade at fuldende den nye Statsorganisme, som i det væsentlige siden har bestaaet indtil vor Tid, og at indrette og underholde en Krigsmagt, som Danmark ikke før havde kendt; at skabe en Marine, som før en Tid kunde vinde Herredømmet i Østersøen; at give Staten en politisk Vægt tilbage, som man 1659 ikke turde vente sig; og under kostbare Krige og Rustninger, der medførte trange og vanskelige Finantsforhold, dog bringe saamegen Orden tilveie i Statens Pengevæsen, at i det mindste Landets indre Resourcer ikke vare udtømte, da Frederik IV. ved Aarhundredets Ende modtog Riget, og meget snart trængte til at dække overordentlige Krigsudgifter ved udstrevne Laan, m. m.

Vi føre disse Træk ikke videre i deres Fremstilling under hin Periode. Vi tilføie kun, at Staten i det 16de Aarhundrede, og med den sidstnævnte Konge, modtog en uheldig dobbelt Arv fra hans Fader og Farfader: Grindringen om den 1658 lidte Uret, der voldsomt afrev en Trediedeel af Danmark; og det farlige, usorientligt fiendtlige Forhold til det Gøttoppske Huus. Begges sande Udspring maa seges i Sverriges Politik, som i Carl Gustav fandt en dristig, fiæk, frigerisk og heldig Gierningsmand. Han var vel, ligesom Gustav Adolf og Carl XII., Krigens og Erobringens Yndling og Foster søn; men hans Charakter var mindre ideal; han fandt et nærmere, sikkrere Maal for sin Erobringspolitik, end et svensk protestantisk Keiserdømme i Tydskland, eller Peter Czars og Ruslands Ddmygelse. Sverrigerne blev herefter for det Gøttoppske Huus, hvad Holstens Schauenbergiske Grever havde

været for de slesvigiske Hertuger af Albels Stamme. Kiøbenhavns Forsvar, Brandenburgs Bistand, og Carl Gustavs tidlige Død, tilintetgjorde Kongens Delingsplan, og Oprøttelsen af en slesvig-holstenisk Stat for hans Svigerfader, den gottorpske Hertug. Men Bylden var dermed ikke lægt; Tornen blev stidende; den kunde ikke engang uddrages ved Giftermaalet imellem Hertug Christian Albrecht og en dansk Kongedatter; og hvad Christian V. havde Charakter og Raffhed nok til at udføre 1675, omstødte et Pennestrøg af Ludvig XIV. og hans Ministre i Fontainebleau (1679). Danmark beholdt sin gamle Arvesiende fra Christoffer den Førstes Tid, og Staten det gamle politiske Sygdomsstof, som Frederik den Fjerdes Udholdenhed, Begivenhedernes pludselige Bending, og Sverriges Afmagt efter Carl den Tolvtes Død, fiernede og dæmpede — men ikke med Roden udryddede. Vi have seet, hvorledes de svage Rodspirer have kunnet fremskyde i de seneste Dage; hvad man har knyttet til deres Opvært; hvorledes man har vidst at bruge alle mod Danmark skadelige og fiendste Elementer, og misbrugt baade intime Slægtskabsforhold, og en hos Privatmanden hæderlig, hos Regenten vovelig, misledet Tillid og Tro paa Ærlighed og Pligt.

I det 18de Aarhundrede byggede den danske Politif paa Frederik den Fjerdes Grundvold; men i den klogeste Retning: den fredelige og retfærdige. Hvad Danmark havde lidt ved Uret og Overmagt, derfor erholdt det i det mindste een Erstatning: Europas Agtelse for et Folk og en Regiering, der med jævne Skridt gif fremad paa Humanitetens, Culturens, Videnskabelighedens Baner. Paa disse var Veien mere tryk, end der, hvor Statskibet skulde styres giennem et voldsomt bevæget Bolgehav, hvis Storme og Orkaner Danmark, uagtet en farlig Beliggenhed og Stilling, længe undgik. Men 80 Aars Fred havde vel lært os Forsigtighed og Resignation

— den kunde ikke sikkre os, altid at eie en Statsmand, hvis Kompas var uden Misviisning.

Fra Sverriges Politik siden Drenstjernes Tid var Danmarks første Senderlemmelse 1658 udgaaet. Fra dette Rige og fra en af Napoleons Generaler, klogere tilsidst end hans forrige Herre, udsprang ogsaa det fire Hundrede Aar gamle Statsbaands Senderrivelse imellem to af Nordens Riger. I Verdenshistoriens Gang spørge vi ei, naar en stor Begivenhed er fuldendt, om den kunde været forebygget, eller om dens Udfald kunde været anderledes. Men jo mere Billedet af den afsluttede Tildragelse, det uigienfaldeligt Forbigangne, klarer sig for vor Bessuelse, derved at det historiske Synspunkt rykkes længere tilbage i Tiden: desto mere skærpes da ogsaa Synskraften og Indblikket aabnes i mange Forhold imellem Begivenheden og de handlende Personer, der ligge reent tilføiede, eller kun halv synlige, for den umiddelbare Samtid. Saaledes vil nu ikke længere Noget tvivle om, at Frederik den Siettes hele, i saamange af dens indvortes Retninger berømmelige Regiering, hans arefulde tyve-aarige Ungdomsstyrelse, der lagde Grunden til Danmarks hele indre Udvikling i det 19de Aarhundrede, til Folkefølelsens Bækkelse, Bondestandens Dypreisning, Agerbrugets og Handelens Dplivelse, og til den almindelige Folkedannelse, hvorved vort Fædreland allerede længe har udmærket sig i Europa — ikke desmindre var uheldig i sin Virkning, naar vi see hen til Staten, og dens politiske Kræfters Bevaring eller Forogelse. Vi møde tværtimod det sorgelige Billede af en i flere Retninger forføilet Politik, der saa at sige kun var beregnet paa en vedvarende Fredstilstand; der, uagtet Alt hvad der anvendtes paa Armeens Organisation, ikke engang kunde give Staten den Militairkraft, som baade Hæren og Flaaden havde opnaaet i Christian den Femtes Tid, og led Forsvarsvæsenet og

Grændseværnet, paa nogle af dets vigtigste Punkter, være i den saa længe forsømte Tilstand — en Politik, der skienkede den ene af Statens Hoveddele en meget for underordnet Opmærksomhed, og derved bidrog væsentligt til dens efterfølgende Afsondring fra det Hele; og som heller ikke, uagtet de store Forbedringer, der fremmede og udviklede Danmarks indre Nationalvelstand, var i Stand til at give Statens Pengeskræft den fornødne Udvidelse og Fasthed, selv under en lang Fredsperiode og de heldigste Conjunctioner — en Politik endelig, som da det mundgaaelige Tidspunkt kom, hvor man ikke længer kunde staae stille som uirksom Tilstuer af Europas Bevægelser, troede at Bevidstheden om egen upartisk Billighed og Redelighed allene var tilstrækkelig til at beskytte en Stat, hvis Kræfter og hvis Belliggenhed gjorde det umueligt, uden den yderste Fare, at ville staae allene, eller ved en reent passiv, ugaranteret Neutralitet og neutral Indifferent, at kunne forsvare sin Selvstændighed. Vi have saaledes oplevet den sorgelige Katastrophe, der paa engang bragte Staten til det dybe Fald, som fulgte paa en syvaarig Udtømmelse af Landets indre Kræfter og Midler. Frederik den Siette troede at finde sin egen menneffeligt ædle og høimodige Charakter hos en Erøbrer, hvis Maal var et Verdensherredømme; der ved sit politiske og militaire Genie havde reddet Frankrige fra Revolutionens statsopløsende Følger; men som hverken vilde skaane det franske Folk, eller noget andet i Europa, som hans Sværd eller hans Politik kunde naae, fra at blive Offeret for hans store Illusion: at det 19de Aarhundredes Idæer kunde realiseres ved et Universalmonarchie, under det militaire Despoties Tvangsaag.

Hvor meget man hos os var gaaet tilbage i Statsklogskab og diplomatisk Kunst — derom vidnede vel allermost, at man kunde lade det komme til den dødeligt saarende Krænkelse, Danmark led 1807. Den havde havt sit sorgelige

Forvarjel allerede 1801, da i det mindste den danske Sømagt ufrænket bevarede sin gamle Hæder. I ser Mar lod man dette Varsel være ubenyttet; og troede lige til August 1807, at en passiv Isolering skulde kunne beskytte en Krigsflaade, som den danske, der laae ubrugelig, ureelig, udeelt i den forvarslose Hovedstads Havn. Men ogsaa de følgende syv Mars Begivenheder viste endnu mere, hvor dyb og giennemgribende en Misregning, der ledede Danmarks Politik under den store europæiske Verdenskamp, og hvor lidt man var i Stand til at fatte, hvad der omfider blev soleklart, at Retsfølelse og en retsfærdig Sag aldrig gjøre Statsklogskab overflødig. Denne maatte have lært det lille Danmark, ligesom det store England, at begge Stater vare naturlige Allierede — en Grundfætning, som, i Fald den tidligt nok var bleven indlysende for begge Staters Regjeringer, havde fritaget Danmark for den dyrt købte Ære, at Kiøbenhavns Navn straalte midt imellem Abu kir og Trafalgar blandt Nelsons Trophæer over hans Grav; og havde fritaget os fra den uhort forgeslige Begivenhed, at en stor Deel af vor Hovedstad maatte lægges i Gruns, for at vor stolte Krigsflaade kunde bortføres som et værgeløst Bytte. Saa store og uoprettelige Stats- og National-Åheld ville altid i Historien veie mere, end de blot muelige Fæder for Danmark, under Napoleons paafølgende Erobringskrige og Continentalspærring, som desuden neppe i høiere Grad eluderedes, end i Danmark. -- Vi sagde med Grund: det var Danmarks Politik, som medførte alt dette — thi det var ikke Frederik den Siettes allene. Kongen havde, i hans Sympathier for Napoleon og Frankrige, et saa stærkt Partie, ja man kan næsten sige, hele Nationen med sig — at den danske Adoration af Erobreren overlevede ikke allene alle de Trængsler og Lidelser, som Forbundet med Frankrige medførte; men endog Tabet af Norge, ja Napoleons Fald og

Død. Saaledes kan ogsaa en almindelig Folkemening være paa Regjeringens Side imod Statens Belfærd og Sikkerhed.

3.

Den danske Stat syntes, efter Adskillelsen fra Norge, ved en langvarig Udtømmelse af alle Nationalvelstandens Kilder, ved en af Krigsudgifternes Dækning ved Papirpenge uundgaaeligt følgende Statsbankerot, og en radical Omvæltning af Bøngevæsenet og den private Formuestilstand, at maatte synke ned i en ligesaa stor indvortes Kraftløshed, som den politiske Mæthed var, der fulgte paa den lange Udtærringskrig, og paa Kieler-Freden, som lidt over halvandet Hundrede Aar efter den Nøeskiidske Fred omsider førte denne til sin Fuldendelses Maal. Men Danmark havde — som Riget heller ikke første Gang gav Exempel paa — Livskraft tilbage, der, efter den stærkeste Udtømmelse, syntes at være under de Anstrengelser, som Gienfødselen udfordrede. See vi blot hen til materielle og finansielle Forhold, da forløb der ikke mange Aar, før det viste sig, at Norges Adskillelse fra Danmark for dette Rige var et langt mindre føleligt Tab, end Mange troede. Frederik VI. regierede ogsaa længe nok, efter en Række af Aar, hvori Savn, Dpoffringer, den private Velstands Ruin, Forarmelsen hos en stor Deel af de velhavende Folkeklasser, en dyb Synken af Nationalformuen og Eiendommens Værd, gif ved Siden af Statsfinansjernes, efter Manges Mening ulægelige og dødelige Svaghed, før at kunne see Landet og Nationen reise sig til at gaae en fornyet, almindelig udbredt Velstand i Møde.

Til denne Restauration af den indre Statskraft bidrog det upaatvivlelig betydeligt, maaskee det meste, at den voldsomme Grundrystelse og Omvæltning af alle Bøngesforhold ikke kunde strække sig lige skadelig til den hele jordbrugende Stand,

som er Kiærnen af Danmarks og Hertugdømmernes Befolkning. Bondestanden, imedens den ved Frederik den Sjettes Lovgivning var udlest fra personligt trykkende Baand og hævet til borgerlig Frihed, bragtes desuden ved de under og efter Krigen uundgaaelige, foregæde Skattebyrder, til en forhoiet Anstrengelse og Virksomhed i dens Agerbrug, der blev nødvendig for at kunne udrede de stegne Skatter. Den vidt overveiede Mængde af denne Stand, Hæstebonderne, vare i en Stilling, hvori de ganske lidt kunde berøres af Pengeomvæltningen. Derjom endog Krigstrykket maatte føles ogsaa i denne Stand, blev det dog aldrig, selv i den haardeste Tid, ulideligt; det var ikke ledsaget af de Krigens rædsomt odelæggende Virkninger og udtærende Følger, som i det 17de Aarhundrede lagde en Trediedeel af Danmarks Agerbrug og dyrkede Jorder øde; det fremkaldte heller aldrig nogenstunde, eller i nogen Stand, det mindste offentlige Frembrud af Folkets Misnoie, eller den svageste Uttring af revolutionair Aand. Frederik den Sjettes indvortes Regiering havde faaet Stempleet af Kongens egen frisindede, hver menneskelig Rettighed agtende, for al borgerlig Uliighed i Stand og Stilling ugunstigt stemte Charakter. Der herskede under en meget lang Periode af denne Konges Styrelse, i gode og onde Dage, en saa fuldstændig Eenhed imellem Folk og Regent, at Virkningen af dette lykkelige Statsforhold ikke allene gjorde enhver imod Forsætningen rettet Bevægelse umuelig, men ogsaa kunde forplante sig og holde sig i Live, saa at sige til Enden af hans lange Regiering. Tilstanden under denne var i øvrigt langt fra at være altid sig selv liig, og der indtraadte længere hen, i Fredstiden efter 1815, en Periode, der syntes at blive mere kritisk for Landets indre Nationalvelstand, og Statens endnu vaklende og forvirrede Finantsvæsen, end Krigsaarene selv.

Det var nemlig ikke allene Krigen, men den under eller

fort efter denne foregaaende vidt udstrakte Bevægelse i Grundeieendommene ved umaadelige Speculationer i Godskiøb, der snart, ved Sædprisernes almindelige stærke Fald i Aarene 1818–1826, styrtede som en rivende, opslugende Strøm over den store Mængde af uheldige Kiøbere fra den senere Tid, og bortskyllede den indbildte Rigdom saa at neppe noget Spor af den blev tilbage. Fordelingen af Landeieendom i Danmark, den hele Tilstand af Grundbesiddelse, led under disse Omstændigheder en Rystelse og Omvæltning, der især i Jylland efterlod sig store og giennemgribende Virkninger. Forgives, kan man næsten sige, vare de store Anstrengelser, Regjeringen gjorde for at modstaae disse Virkninger. Kun faa af de daværende store Grundeiere, som vare bortrevne eller havde ladet sig henrive af Speculationsaanden, undgik Udelæggelsens Strøm. Ved uhyre Opoffrelser fra Statens Side, reddedes Nogle; men ikke uden mangen Forøgelse af det offentlige Tab ved Misbrug af Gunst, Forhold og Forbindelser. Disse Opoffringer, maa man sige, vare dog langt fra blot at komme de større Grundeiere tilgode. Den almindelige Forholdsregel, at tilstøede Ydelsen af en stor, tilsidst den største Deel af Landstatten i Korn, skaffede atter især Bøndestanden en meget stor Lettelse i den langvarige trykkende Modstid for Landmanden; men forøgede i lige Forhold de Byrder, Staten maatte paatage sig, og kunde heller ikke hindre, at den i faa Aar kom i Besiddelse af over 40 Herregaarde, hvis Giere maatte opgive dem, da Umueligheden viste sig til at udrede enten Capital eller Renter af de tilstaaende Laan af Statscassen.

Det vil altid, uagtet Alt hvad der er skrevet i den nyere danske Finantshistorie, være vanskeligt nok, upartist at bedømme denne Hovedgjenstand i Frederik den Sjettes Regjeringshistorie, under dens lange kritiske Periode i det 19de Aarhundrede. Der foreligger os imidlertid to lige uomstødelige Resultater af

hiin Tids Finantsstyrrelse: en, man kan vel sige, beundringsværdig Bedsigeholdelse af Statens Credit og Penge-Resourcer, selv under Omstændigheder, hvis Lige i Banse-lighed og Farlighed man forhen ikke havde kendt; men derhos, ved Siden af den tiltagende Stræben efter Orden og efter Opnaaelse af Mueligheden af at lægge Statsfinansernes Tilstand aaben for Dagen, en selv under Fredstiden betydeligt voksende Statsgiæld, som Frederik den Siette efterlod, med den omfæder (1835) bekendtgjorte, næsten almindeligt forbau- sende og forfærdende Størrelse af 130 Millioner Rbdlr.

Det var ikke det eneste betænkelige, for Statens Sikkerhed utiøslige Forhold, hvorunder Christian den Dittende besteg Thronen. I 55 Aar havde hans Forgænger i Birkeligheden regieret; men sammenligne vi de Vilkaar, hvorunder den unge, af Folkets Yndest tilsmilede Kongesøn 1784 satte sig i Spidsen for Regjeringen, med dem, hvorunder han i December 1839, tynget endnu mere af Uhelds og Sorgernes, end af Alderdommens Bægt, fandt Hvile i Graven: da ville vi tilstaae, at en tungere Byrde, en efter al menneskelig Beregning mere uvis, af mindre haabfulde Bærter bebudet Fremtid, mødte Christian den Dittende, da Kongekronen tilfaldt ham i en Alder, hvori Fyrsten, saa lidt som Mennesket overhovedet, flifter sit Bæsens og sin Charakteers herskende Grundtræk.

4.

Statsforfatningen havde i 170 Aar været uroftet i sin Grundvold, urørt i sit Bæsen og i sin Ret. Den uindstrænkede Enevoldsmagt, stiftet ved en statsretlig Pagt, en i alle Former bekræftet Forening imellem Folket og Kongen, var bleven ligesaa ukrænket, som den havde været unisbrugt. Den havde, uden at lide noget Slags Stød, udholdt de to farlige Prøver: den franske Revolutions europæiske Statsrystelser,

og de store National-Uheld, der rammede det danske Folk ved og efter Krigen 1807—1814. Det havde lidt meget under Frederik VI.; men Folket kunde ikke glemme, at denne Konge havde været en Frihedsven paa Thronen, der selv altid havde betragtet Udøvelsen af den uindskrænkede Kongemagt som det virksomste Middel til at stienke Folket Frihedens Begjæringer, uden at udsætte Staten for indvortes Bevægelses Fare. Hvad der meer end een gang er sagt, og hvad de Fleste i vor Tid ville falde en Sætning eller Phrasé uden Betydning: at Monarkiet kan være den borgerlige Friheds, Folkefrihedens, tryggeste Bær: dette har i Virkeligheden fundet et historisk Beviis i Frederik den Sjettes Regjering, som en kommende Tid maaskee mere klart vil indsee. Den Tid kom dog omsider, da Kongen selv maa have følt, at Statskraftens udvortes Svækkelse var en indtraadt factisk Tilstand, der ikke blot berørte det hele Samfund's politiske Tilværelse, men gjorde Regentens Ansvar og Kongebyrde saameget tungere, som hans selvvirkende Deeltagelse i Bestemmelsen af hoist vigtige og følgerige Statsforhold havde været meget afgjorende. Han følte og begreb lidlige den giennem hele den europæiske Verden forplantede Virkning af Revolutionens tredie Hoved-Act; fra Julidagene i Paris 1830 udgif det første Stød til Bevægelser i det danske Statsamfund, hvis egentlige Natur og Betydning kun faa, i Politikens mere skulte Erfaringsklogskab Indviede allerede forudføjte i deres tidlige, endnu svage Dyringer.

Den 28de Mai 1831 var den første af de to, i Danmarks Aarbøger varigt indskrevne Dage, fra hvilke Frederik den Sjettes begyndte Forandring i den siden 1660 bestaaende Statsforfatning udgif; Statutet for Provindsialstændernes Organisation af 15de Mai 1834 fuldendte dette Foretagende; og endskiøndt Kongen selv ansaae, og man siden den Tid har anseet det i sin Form kun som „en lovmæssig Udgang til at

yttre sig over Fædrelandets almindelige Anliggender" — endstundt Frederik VI. maaskee i Begyndelsen ikke kom videre, end til at erkende det Gavnlige i „den Bægt, som Folkets Medvirking og Deeltagelse i de offentlige Sager vilde have“:*) saa var dog Statutet af 15de Mai langt meer, end en Anordning, der indførte et saakaldet „Folkeraad“, uden anden Bægt, end den raadgivende. Det var den første løsnede Grundsteen af den absolut monarkiske Statsform fra 1660, hvis Princip og hvis Ret Stænderinstitutionen af 1834 vel ikke ophævede; men gjorde den fuldstændige Udøvelse af samme næsten umuelig. Det omtvistede Spørgsmaal, om hiin Institution derfor opfyldte sin Bestemmelse, saaledes som Stifteren havde sat den, og i den Månd, han havde tænkt sig den; eller om Kongen hellere ved et Frihedsbrev maatte have grundlagt et fuldstændigt constitutionelt Monarchie, end aabnet Veien for Svækkelsen af den absolute Kongemagt, uden at give den Erstatning ved den forøgede Styrke, som Regjeringen kan vinde, hvor den virkelig understøttes af Nationalrepræsentationen — dette Spørgsmaal blev uopløst under Frederik VI.; men sildigere Mands Historie have gjort dets Besvarelse lettere. — Denne Konge, hvis hele Regjering var ført i demokratisk Månd, gav saaledes ogsaa for første Gang i Aarhundreder det hele Folk Adgang til en umiddelbar Deeltagelse i Statens Anliggender. Vel blev denne uden lovgivende Kraft; men den maatte dog have og fik en umaadelig Indflydelse paa at styrke Folkeaanden og at vække det politiske Liv, ligesom paa at give dets Bevægelser i Hænderne paa det Partie, hvis Kræfter snart maatte føles i deres overlegne Styrke, fordi disse Kræfter vare nye og friske, og fordi Partiet blev den angribende Deel. Den første Dannelselse af en politisk Opposition i Danmark — i hvis

*) C. F. Wegener's *Kronike om Kong Frederik den Sjette*. S. 227.

Magt det stod, for saa vidt som den selv vilde gaae ærligt, aabent og jæmmeligt frem, paa en fuldkommen lovlig Maade at giøre sig uafhængig af de fleste hidtil gjeldende Indskrænkninger og Hensyn til den monarkiske Statsmagt — kunde heller ikke andet end imponere og henrive Mængden, hvilken det Nye, det Driftige, det Energiske, der heller ikke fattes en nødvendig Betingelse, den, at have Talentet paa sin Side, altid kan være vis paa at vinde.

Frederik den Siette havde, i en allerede høi Alder, gjort et af sin hele Regjerings største og vigtigste Skridt. Alle, der med Klogskab og Billighed veiede alt det, som denne Konge havde virket for den indre Nationalkrafts Udvikling, for almindelig Frihed, og for at høve den Stand, der i lange Tider havde været videst fiernet fra begge, maatte vel erkende: at Stænder-Institutionen var endnu det største og betydeligste Fremskridt i den samme Retning, som Frederik den Siettes Regjering i den indre Statsstyrelse egentlig altid havde holdt sig i. Kongen vilde ogsaa i Stænder-Institutionen give det hele Folk, uden Stands-Hensyn, lige Adgang til borgerlig Frihed og Ret, saaledes som Loven hjemlede den; uden at ville opgive noget af sin egen, eller Monarchiets med Thronen arvede Ret. Det var et stort og ædelt Formaal; men en Opgave, hvis Banskælighed tiltog og blev mere indlysende med hvert Aar, den nye Institution bestod. Man kan derhos sige, at den i en hidtil ukendt Grad frie personlige Adgang til Kongen, som Frederik VI. allerede fra sine tidlige Aar havde givet enhver Underfaat, fra den høieste til den allerringeste, var det symbolske Udtryk af dette politiske System; men en fremtidig historisk Burdering af denne Konges Regjeringsgrundsætninger, som skeer i den rigtige Afstand, udenfor umiddelbar Berøring med den paagjældende Tid, vil dog neppe fravige den Dom: at det ikke var i alle Tilfælde, at Kong

Frederik anvendte den absolute Kongemagt med lige Agtelse for hævdet Rettighed. Der gaves visse Forhold, hvor Reformerne under hans Regering iværksattes ved en Fremgangsmaade, hvis Retgrund vanskelig vilde være at finde udenfor den uindskrænkede souveraine Myndighed.

Bed Provindsialstændernes Indførelse, der gavne at historisk Bæsis, og havde sin eneste Kilde i den samme monarkiske Magtfulde, vilde Kong Frederik ogsaa her, saavidt det lod sig giøre, forene den absolute Souverainitet med Institutionens folkelige Charakter. Uden at erkende nogen særskilt Standsret, eller nogen historisk Afgrensning af Stænder, gav han alle Statsborgere Deel i Valgretten til det i een Curie forenede Folkeraad, hvor Fæstebonden indtraadte som Lehnsgrevens, eller som sin egen Godseiers Eigemand; imedens Kongen derhos forbeholdt Kronen Udævnelsen af et Antal Deputerede i de Folkeclasser, hvor man forudsatte en mere afgjort og udeelt Tilbeielighed for Monarkiets Interesser.

Det vil heller ei være saa let at sige, hvorledes Frederik VI. skulde have handlet anderledes i Danmark, et Land, hvor ingen statsretlig og historisk Grund for nogen som helst umiddelbar Standsrettighed var tilbage; ikke engang mindste Levning af nogen communal Forfatning, enten hos Borger- eller Bondestand, saa lidt som af de svage Spor af kirkelig og geistlig Forfatning (s. Ex. Provsternes Valg af Præsterne), som Reformationen havde ladet blive tilovers. Man beraaber sig vel paa, at Danmark endnu havde en Adelsstand, med visse overblevne personlige, eller (hos Lehnbesiddere og Jordegodsseiere) endog reelle Forrettigheder. De første vare imidlertid i Virkeligheden saa ringe, at de ikke vare at regne for noget; og de sidste (det privilegerede Gods) vare, efter gjentagne Indskrænkninger, ikke mere betydelige, end at de uden stor Døffring kunde opgives — hvilket formodentlig i

den forestaaende Tid ikke heller vil udeblive. — Men det absolute Monarchie, der, efter Kongeloven, ifkun stiller den evige Ret og Retfærdighed imellem Regenten og Folket, havde ligeledes, ikke til Held for dettes Frihed, skændt paa afgjorte og vigtige materielle Reformers Bei, med Anvendelsen af liberale og retfærdige Regieringsmaximer, og under uhindrede Udviklinger af den sande Folkefrihed, dog efterhaanden bragt Folkets Selvbevidsthed og Selvvirksomhed til at forsvinde, tilligemed den communale Selvstændigheds Virken og Stændernes Betydning i Staten.

Hvor lidt en saadan Udsettelse, baade af det demokratistiske og det aristokratistiske Element, der maa findes hos et Folk med fuldstændig udviklet Nationalitet, har styrket den danske Statsforfatning, selv under et saa liberalt herskende Kongedømme, som det, vi have skændt: maatte man ogsaa erfare, da den Tid kom, hvor den monarkistiske Forfatning ikke længere kunde holde sig allene ved egen Kraft. Monarkiet havde selv ophævet og afskaffet Alt, hvad der udenfor Kongedømmet havde en historisk og retsgrundet Tilværelse i Staten. Nu vilde det pludselig, midt i den absolut monarkistiske Stat, give Folket *Landstænder*, eller skabe et Slags *provincial Repræsentation* — men da virkelige Stænder og Standsrettigheder manglede, maatte en saadan Repræsentation enten blive en ny collegial Institution, med andre udvidede Former; eller den maatte, som det ogsaa skeete, give sig selv en Vægt og Betydning, der snart traadte i de manglende historiske Rettigheders Sted, og antog deres Natur. Heraf maatte snart og uundgaaeligt følge, at Partiernes Ideer og theoretiske Grundsætninger gjorde sig gjeldende med en Styrke, der ingen Modstand kunde finde i Folkets sande og virkende Selvstændighed; og man saae, at denne i ethvert Tilfælde, hvor Folket vilde yttre sig imod enkelte Lederes Overvægt, og ikke blindt følge Strømmen, hvis Eluser disse

aabnede ved Pressens og den offentlige Tales Magt, ikke havde anden Støtte at holde sig til, end den legitime, monarkiske Absolutisme, hvilken dog, uden selv at vide det, havde bortgivet saa meget af sin Magtfulde og Virkekræft. — Vi ere langt fra at misliende eller undervurdere den store Indsigelse, Frederik den Siettes Provindsial-Stænder have havt paa at vække Nationalaalmod og slumrende Kræfter hos Folket, og give disses Opvaagnen en besindig, for den danske Nation ærefuld Retning. Men ligesom vi betragte det som et uheldigt Vilkaar i Staten, at man ligesom Begyndelsen 1660 vilde stille Souveræniteten ved enhver Modvægt, og hverken vilde lene Adel, Borger eller Bønde nogen Standsret, altsaa heller ingen politisk Frihed og Selvstændighed: saaledes ansee vi det i det mindste for en Lykke, at baade Regjeringens tidligere, dybt indgribende Nedbryden af alle nationale Former og Organismer, og dens senere liberale og i demokratisk Aand udforte Reformer, ikke havde rokket den vigtigste og varigste Grundvold for det danske Folks og den danske Stats Bølfærd, og for begges eiendommelige og selvstændige Tilværelse: den danske Bøndestand. Det er den, af hvis Tilværelse Grundfilden til Danmarks Nationalvelstand som agerdyrkende Stat fortrinligen er afhængig; det er ogsaa den Stand, som, hvis den kan indsee sin egen og det Heles rette Færd og Statens sande Interesse, fortrinligen maa være dens conservative Magt, ligesom den maa være det monarkiske Princip's egentlige Børn og Støtte.

5.

I at organisere raadgivende Provindsialstænder, tog Regjeringen den Bestøtning, fortrinsviis at holde sig til den første og almindelige Bøfs for Statens Tilværelse og Børgernes oeconomicke Bølfærd: Grundeieendom, som det overhovedet

bestemmende Princip for Valgret og Valgbarhed. — Det maatte imidlertid ogsaa ved den nye Institution, saasnart den kom til at udfolde sin Betydning, under den vidt udstrakte Virkefreds, der var tillagt den, komme for Dagen, at endskiøndt Stænderne blandt Folket syntes, under den absolut monarkiske Statsform, at have mistet al væsentlig og virkende politisk Eksistens og Skikkelse: fandtes der dog flere saa store og betydende Hovedbestanddele i Befolkningen, med naturlige Grændser, med særegen borgerlig Levefreds eller Livsphaere, at deres Væsen og Charakter, saasnart man fiernede sig fra en blot atomistisk Betragtning af et Folk og dets Repræsentation, maatte fremtræde som endnu gjeldende. Der fandtes saaledes een Folkeclasse i Danmark, der, saavel ved sin Mængde og sin Stilling — som den Deel af Folket, fra hvis Arbeidskraft den rigeste af Nationalvelstandens Kilder i Danmark maa drage sin Næring — som ogsaa ved Bevaringen af et gammelt, for Landet eiendommeligt Nationalelement, vilde være den Nærmeste til at udgiøre en virkelig udpræget Stand. — Det er forgiøves, saalange endnu ikke alle europæiske Statslementer, Folkevilkær, og nedarvede Næringsveie og Livsphaerer, ere omstyrtede og opslugte af Medbrydelsens Jordskælv, og det hele hidtilværende sociale Liv knulgravet og planeret til en eneste uhyre Slette, hvor Atomer i et uorganisk Chaos skulle prøve paa at forme sig til nye Skikkelser — det er forgiøves, siger jeg, at ville reent fornægte og udlette de Grundtyper i det menneskelige Samfundsvæsen, der ere ligesaa gamle, som Statsideen, og dens tidligste Fremtræden i nogenledes fuldendte Skikkelser. Stænder ere ligesaa gamle i Verden, som udviklede og organiserede Stater; de ville, om end nok saa meget omformede eller anderledes modificerede, vedvare, saalænge som Statsliv, Civilisation, Forskiel i Næringsbrug,

Samliv i Stæder, Agerbrug og Landcommuner m. m., vedvare paa Jorden.

Hjint nationale Element i den danske Stat er netop det, vi kunne gierne sige forhistoriske, Forhold, der er grundet paa Besiddelsen og Brugen af det til en Families uafhængige Subsistents fornødne Jordmaal, som i ældre Tider førte Navn af Boel — en Benævnelse, der senere er afløst ved Navnet Gaard eller **Bondegaard**. Forholdets historiske Undersøgelse fører igien til det Resultat, at Foreningen af et større eller mindre Antal Bondegaarde til en Bymenighed er Danmarks ældste, endnu i sine Grundtræk uforandret bestaaende Communaleenhed, som formodentlig først efter Christendommens Indførelse er bleven udvidet ved Forbindelsen af flere Byemenigheder til en Sogmenighed, eller et Kirkefogn. Det er i naturlig Folge af det sildigere historiske Forhold, at man har grundet den fornyede Organisation af Land-Communerne paa Sogneforeningen. Men, hvormegret der endog, ved saa betydelige Udviklinger og Udvidelser af Agerbruget, i nyere Tider er forandret i Danmarks Landbeforhold, saa er imidlertid dog den selvstændige, jordbrugende Stands Grundeenhed, **Bondegården**, og dennes Besidder eller Bruger, **Gaardmanden**, i deres væsentlige Bessaffenhed, endnu bleven ved Magt. Uagtet alle omkøstende Vilkaar i Tiderne, uagtet Overgangen af den allerstørste Deel af de oprindelig selvstændige Eiendomsgaarde til Fæstegods under Hovedgaarde eller Herregaarde, der i et langt Tidrum udelukkende vare i Adelsens Eie, eksisterer saaledes ligesuldt i Danmark en egentlig Bondestand. Vi have, under Forhold, som tildeels ere eiendommelige, tildeels have været fælles for Sverrige, Tydskland og flere Lande, en egen Stand af Gaardbrugere, eller Gaardmænd, som udgjøre den danske agerdyrkende Folkeclasses Kiærne og Hoved-

deel*). — Vi vilde nogle Dieblit dvæle ved dens Stilling i Staten, og med den agerbringende Deel af Folket sammenstille de øvrige Stænder og Borgerklasser, enten i Talsforhold, eller andre statistiske Relationer. Det er allene paa denne Maade, vi kunne faae det første nødvendige Indblik i Statens Grundbestanddele, for at gjøre os tydeligt, hvilke de Elementer ere, der skulle repræsenteres i Danmarks tilkommende constitutionelle Forfatning, hvis denne skal kunne bevare os det Gode, vi have havt, sikke det en fremfribende Udvikling og give Nationen noget meer end illusorisk Frihed.

6.

Naar vi saaledes allerførst vilde betragte hvor indgribende en Forandring der er indtraadt i Bønderstandens Stilling og Vilkaar siden vort Aarhundredes Begyndelse, at nemlig de frie Selveiergaardes og Arvefæstegaardenes Antal, hvilket, naar man undtager Bønderne paa en Deel af det i det 18de Aarhundrede bortsolgte og bortarvefæstede Krongods, mod Slutningen af hiint Aarhundrede var saa at sige for intet at regne, allerede 1835 udgjorde henimod det Dobbelte af Fæstegaardenes Antal (41,695 Selveiergaarde og 24,795 Fæstegaarde): saa bliver det endnu tydeligere, af hvilken uberegnelig Bigtighed Frederik den Siettes Regjering

*) Dens Betydning falder i Øinene naar vi erindre, at af hele Kongeriget Danmarks Harkorn udgjorde allerede i Aaret 1835 Bøndergaardenes Jord 83.4 Procent, med 66,490 selvstændige jordbrugende Familier; Hovedgaardsjorden derimod kun 9.4 Procent; af det øvrige Areal udgjorde Husenes Jordillæg 5.6 Procent og den egentlige Kjøbsjerd 1.6 Procent. Vil man endog fra de 66,490 selvstændige Familier drage 11,609 Veelsmænd, eller Jordbrugere, som kun have imellem 2 og 1 Tde. Harkorn (hvortil dog mangler tilstrækkelig Grund) bliver endnu altid henved 55,000 Gaardbrugere tilbage. Familier, som have under 1 Tde. Harkorn, og Huse med Jord, udgjorde tilsammen 63,481; Huusmænd uden Jord omtr. 26,590. (s. Statistisk Tabelværk. 2. Hæfte. S. XVI. Bergsøe den d. Stats Statistik. I. S. 5.)

har været til at have og frigjøre den agerdyrkende Stand, og med den Hovedilden til Danmarks Statskraft. At denne Konge 1834 fuldendte Standens Emancipation ved at sætte Fæstebonden i lige Linie med Selveierbonden, i Henseende til Valgret og Valgbarhed til Stænderforsamlingen, var i fuldkommen Overensstemmelse med hans Regjerings Grundsatninger. Efter den personlige Ufriheds Ophævelse ved Borneffskabets og Stavnsbaandets Løsning, udgjør den danske Bondestand en uadskillelig Eenhed i Staten; Livsfæsteren, Arvefæsteren, Selveieren have lige borgerlig Stilling og Ret. En saadan Liighed kunde og maatte saameget mere naturligen indtræde, da det hele Landbes forhold i Danmark er grundet paa Jord-Eiendom og arveligt Jord-Fæste; ikke som i England paa et Lehnforhold imellem Kronen og Grundeierne, og Jordbundens Fordeling imellem Aristokratiets store Grundeiere, og de umiddelbare eller middelbare Jordforpagtere.

I Danmark gives et heelt andet statistisk og Rettsforhold i Staten for de større Grundeiere. Disse, som før 1660 faldt sammen med Adelsstandens Medlemmer og Familier, der forplantedes med streng Caste-Uffondring fra de øvrige Stænder, have fra 1660 efterhaanden aldeles skiftet Natur og Stilling. Da i Folge Souverainiteten Adelen tabte sit politiske Standsret og Betydning, eller ophørte at være et berettiget Aristokratie, vedligeholdt den sig vel en Tid lang i Besiddelsen af den største Deel af Landets Hovedgaarde og Herregaarde, og beholdt i det privilegerede, eller ringere statslagte Hovedgaardsgods, et forholdsvis dog kun svagt Vederlag for Adelsens oprindelige Skattefrihed for dens Hovedgaarde, og Skattelettelsen for en Deel af det Hovedgaardene tilhørende Fæstegods*). At den yderligere Indskrænkning ved

*) Det synes at være et vigtigt, ikke nok paa-agtet Moment i Danmarks indre Historie: at naar man taler om Bondestandens trykkede Til-

Christian V. Lov, i Henseende til Dyrettelsen af Hovedgaarde ved at inddrage Bøndergods, eller stifte Herregaarde af nedlagte Bøndergaarde (som var den oprindelige Maade, hvorpaa alle danske Herregaarde ere opstaaede) usuldfølgelig blev overholdt i første Halvdeel af det 18de Aarhundrede, var kun en Folge af Misbrug og af Svaghed hos Regieringen i denne Periode, der i det høieste kun berigede en Deel af Adelen, men ikke gav den noget tilbage af dens tabte politiske Betydning. Med dens Eneret til Besiddelse af Hovedgaardene var det forbi; den var, ligesom de øvrige Stænder, underkastet den absolute Kongemagts Rettighed, saavel til at give, som til at ophæve Privilegier; og disse, som man en Tid lang havde fundet det overensstemmende med Monarkiets Interesse, at tildele den Stand, der fra et selvstændigt Adelsaristokratie var forvandlet til en afhængig Hofadel, tabtes efterhaanden da Regieringen, fra Midten af det 18de Aarhundrede, gik over til mere liberale Stats-Grundsætninger, og fandt det overensstemmende med disse, at hævde og emancipere Bøndestanden. Adelsens efter 1660 opnaaede reelle Privilegier ophævedes,

stand under Aristokratiets Periode, glemmer man i Almindelighed, at en betydelig Deel af Adelsens Børnede eller Fæstebønder (Ugedagstjenerne) i Almindelighed vare saa godt som reent befriede for alle Skattebyrder til Kronen; hvorimod Kronens Bønder, uden at være ganske fritagne for Høveri — skiondt maaskee noget mindre trykkende, til Kronens Gaarde — og med samme Brugsaagift eller Landgilde, ved enhver Leilighed maatte bære Byrden af de saa ofte udstrevede extraordinære Paabud. Hertil kom endnu, at de jordegne Bønder, eller Selveierne, overhovedet vare dobbelt beskattede, imod Landboer eller Fæstebønder (s. Jacobsen om det danske Skattevæsen, S. 27. 31. Mandix om det d. Kammervæsen, S. 39.) Deri kan maaskee ogsaa søges en medvirkende Grund til, at saa stor en Mængde Selveiergods efterhaanden, i Aristokratiets Tid, gik over til at blive Adelsgods. Bønderne selv synes ikke at have havt meget imod denne Forandring; hvorimod der oftere fra Kronens Side klages over en saadan Omstiftning, der formindskede Skatteindtagten.

tilligemed enhver anden Forrettighed i Staten, der kun havde sin Grund i Tidsalderens langsomt forsvindende Jordom: at et Adelsbrev, uden selvstændig politisk Stilling og uden fast Grundeiendom, kunde beholde nogen varig Betydning i en absolut monarkisk Stat.

Regjeringen gik vel tilsyneladende over til et andet Princip; den udvidede paa en Maade den af Christian V. stiftede nye Lehnadel, som i Grunden kun var en Illusion, eller var en anden Form for Majorater. At de vigtigste adelige Majoratsbesiddere havde Titel af Grever og Baroner, en med deres Besiddelser følgende Rang, og enkelte personlige Rettigheder, betydede dog langt mindre, end at man, ved Indstiftelsen af Stamhuse eller Majorater overhovedet, skabte en Klasse af større, til Slægter knyttede Jordegodsseiere, hvoraf med Tiden et Slags Grundadel, der har noget tilfælles med den engelske Gentry eller Landadel (om man vil kalde den saaledes), maatte danne sig. Man har i den seneste Tid meget, men ogsaa meget eensidigen, angrebet dette Institut, hvis Skadelighed der, hvor det staaer i et saa svagt Forhold, baade til den uafhængige Bondestand, og til de øvrige bevægelige og delelige større Landeiendomme eller saakaldte Hovedgaarde (hvis største Deel nu ere uden Bøndergods, og mange reent ubetydelige) ikke er let at indsee. Fordelene af, at ikke al Jordeiendom i et agerdyrkende Land er bevægelig og delelig i det Uendelige, ere derimod uberegnelige; ja vi ere tilbøielige til at mene, at det indtil den frie Bondestand udvidede Majoratsforhold, som for en stor Deel finder Sted i Norge, kan, uden at det nødvendigen behøver at være ledsaget af Adels- og Indløsningsrettens skadelige Tillæg, under visse Betingelser være meget velgiørende til at bevare den agerdyrkende Stands Selvstændighed og Kraft. Den blot materielle Indvending,

som hentes fra en absolut Friheds Fordele i saa Henseende, ogsaa i Jord-Udstykningen, kan ikkun være bygget paa den Mening: at det omfider vilde være gavnligt for Agerbruget, naar f. Ex. Jorden i Danmark, i Stedet for nogle hundrede Godseiere og 60—70,000 Gaardmændsfamilier, kunde føde 2 eller 300,000 Parcelfister og Huusmænd, som dyrkede fra 20 til 5 Tønder Land, eller endnu mindre.

Danmark tæller i det Hele omtrent 582 saakaldte Hovedgaarde, eller større Jordbrug med Selveiendom og fri Hovedgaardstaxt. Hertil kommer endnu 211 uprivilegerede Hovedgaarde (hvoraf allene i Jylland 157); med i Giennemsnit kun 23 Tdr. Hartkorn til hver. Hiint Antal, hvoraf 327 falde paa Verne og 255 paa Jylland, vilde være betydeligt nok, dersom her endnu, som tilforn, var Tale om egentlige Herregaarde, eller Gaarde med i det mindste 200 Tdr. Hartkorns Jordegods; men, som bekiendt, gielder dette kun om en Deel (omtrent $\frac{1}{3}$) af disse Eiendomme, hvorimod et stort Antal, særdeles i Jylland, ikke ere andet end Parceller af fordums Hovedgaarde, uden Bøndergods; og som dog i Almindelighed beholde denne Benævnelse, endog naar de kun have 20—30 Tdr. Hartkorn. (Antallet af denne Klasse af Hovedgaarde, med privilegeret og uprivilegeret Jord, udgier blot i Jylland omtrent 311.) Iblandt de større Jordeiendomme fremtræde paa den anden Side Lehusmajoraterne (18 Grevskaber og 14 Baronier) og de øvrige (32) Stamhusse og (12) Fidei-Commisser som det egentlig faste Element i Jordbesiddelsen; og til denne Klasse falder omtr. 78,000 Tdr. Hartkorn, eller $\frac{1}{3}$ af Landets skatlagte Jordbund, naar nemlig disse Gaardes Hovedgaardsjord og Bøndergods regnes sammen. — Vi kunne saaledes (efter Beregning i runde Tal) sige: at Danmarks jordeiende og agerdyrkende Befolkning bestaaer af omtr. 66,500 Familier, som høre til den

selvstændige Bondestand; 580 Familier, som man vil regne til større Jordeiere, men hvoraf egentlig neppe 300 kunne tælles til denne Klasse, medens de øvrige maa henføres til en Mellemklasse; endelig 70 Besiddere af store og af mindre Majorater. Med andre Ord, eller reduceret til Talsforhold ($1 = 8\frac{1}{2} = 943$); her findes 1 Majoratsbesidder imod omtr. 8 større Jordeiere og 943 Gaardmand og Halvgaardsmænd. Enhver, som vil aabne Sinene for det factiske Beviis, der i England og Skotland med utroffelig Styrke fremtræder: at i det Land, hvor de største samlede Grundeiendomme findes, har Agerbruget i Europa opnaaet sin høieste Culturgrad, og sin mægtigste Indflydelse paa Nationalvelstanden — Enhver, som da med uhildet Blik vil betragte de danske Landbosforhold, maa være langt fra at ønske nogen ved Regieringsmagten fremvirket pludselig Forandring af disse Forhold, eller nogen voldsom Indskrænkning af de større Grundeiendommes Tilværelsesret. Ligesaa velgørende for Danmark, som den danske Bondestands Frigjørelse fra et Tvangsforhold, hvis Tryk hvilede ikke allene paa Personer, men paa Eiendommen og Jordbruget, har været: ligesaa fordærveligt vilde det være, hvis man ogsaa i Danmark vilde gaae over til et recent materialistisk Princip, der i sin Natur og sin fulde Udvikling med uundgaaelig Magt fører derhen: at gjøre al Jord til Løsøre, at bewirke en fremskridende Udstykning af store Jordeiendomme, og Tilintetgjørelse af store Jordbrug — og saaledes fremvirke en Tilstand, som den, Frankrige nærmer sig til med rivende Hurtighed: under et Skin af Eiendoms Frihed og Selvstændighed, at gjøre en uhyre Masse af smaa Jordbrugere til virkelige Proletarer; og at frembringe en Revolution i Jordbesiddelse og Folkevelstand, hvis Virkninger aldrig lade sig ophøre eller føre tilbage til den

førrige Skikkelse*). En saadan Revolution i Grundeiendomsforholdet er en i sine Følger uberegnelig, maaskee den dybeste, mest colossale Virkning i Frankrige af de herfra udgaaede Verdensrystelser. Jorddeelingen selv — en Folge af Revolutions-Lovgivningen, der ophævede al testamentarisk Ret, og overgav Jorden, ligesom al anden efterladt Eiendom, til Deling ved Arvelodder — synes allerede at have naaet sin yderste Grændse; Virkningerne af Udstykningen ville formodentlig herefter blive endnu mere følelige, end de allerede ere det. Et eneste stort, uigjendriveligt statistisk Factum lægger for Dagen, hvad med saa Ord, og færre Tal kan vides. Frankrige havde den 1ste Sept. 1834 ikke mindre end 123,360,338 adskilte Lodder af Eiendoms-Jord, der som saadanne vare opførte i Skatteregistrene. Paa samme Tid fandtes der henved 11 Millioner (10,834,794) Individuer, statskrevne som Eier af en eller flere Jordlodder i een Commune. (Saaledes omtrent i Giennemsnit 11 Lodder paa hver Eier.) Men den samme Eier kan besidde Lodder i flere Communer, og man vil have fundet, at der paa det nærmeste gives 5½ Million (5,446,763) særskilte jordeiende Familier i Frankrige. Der findes paa Skatteregistrene 5,163,000 Individuer ansatte til under 5 Francs (omtr. 11 Rigsbankmark) i Landskat (côte foncière); og andre statistiske Beregninger vise, at omtrent 3,900,000 jordeiende Familier i Frankrige have under 6½ Tdr. Land, ligesom at endvidere 480,000 andre jordeiende Medlemmer af en Commune, i Folge deres Landskat, have omtrent

*) «Udsplittede Formuer kunne mueligen samles igjen; men ikke udsplittede Grundeiendomme. Det er en meget let Sag at dele Jorden; men en uhyre vanskelig, eller saa at sige umuelig Sag, at samle den, naar den eengang er delt.» (Ord af Ministeren Villéle. De l'Agriculture en France par L. Mounier & Rubichon, 1846. I. p. 77.)

24 Tdr. Land, og saa fremdeles i Antallet af større Jordmaal.
— Rummet tillader ikke at følge disse Beregninger videre*).

7.

Lykkeligere, end i Frankrige, (hvis store, compacte National-Genhed derimod gior denne Stat saa stærk) ere disse Landbeforhold, som vi have seet, udviklede i vort Fædreland. Med et i det Hele rigtigt Blik havde man opfattet dem i Provindstalsstændernes Institution, i det man tillige gav Riobsstæderne den tilbørlige Andeel i Repræsentationsretten, som Borgerstandens Element, saasjart det bliver sig politisk bevidst, vil træde ved Siden af den jordbrugende Stand; og denne Bevidsthed er i sildigere Aar i Danmark bleven stærkere

*) Jeg tilføier kun den ene Opgivelse: blandt 5½ Millioner Jordeiere gives der omtr. 2,602,000 Familier, hvis aarlige Indkomst efter Middeltal maa beregnes til ikke over 18—20 Rbdtr. om Aaret; 873,997 Familier, hos hvilke Middeltallet ikke oversiger 35—40 Rbd.; 737,126 Familier, hvis Indkomst i Gjennemsnit kan ansættes til 70—80 Rbdtr. o. s. fr. At der endelig blandt halvsiette Million jordeiende Familier kun gives omtr. 16,600, hvis Indkomster udgjøre imellem 1800 og 3600 Rbdtr., og 6,681, hos hvilke den aarlige Indkomst oversiger den sidstnævnte Sum: er nok for at vise, at man allerede 1831 i Frankrige var langt fra at foreståde den udbredte Velstand, eller den Fordeling af Rigdom og Formue blandt Jordeiere, som man kunde vente sig i en Stat, hvor Landbruget er og maa blive en Hoved-Næringskilde for Indbyggerne; men hvor Revolutionen vel har udskyttet Jorden i det klandelige, men ikke i lige Forhold forbedret Jordbruget. Man insceer let, hvorledes den gjeldende Forsatning og Lovgivning i Frankrig nødvendigvis endnu maa have udvidet Jordudskytningen i de senere 14 Aar. Et eneste (og noget tidligere) Factum kan oplyse dette. I 10 Aar, fra 1826 til 1835, udvise de franske Skatteregistre en Forøgelse af omtrent 60,000 nye Jordeiendomme; altsaa i Middeltal 6000 nye Udskyninger („morcellemens“) om Aaret; og hvorledes Forholdet var i Stigen, sees deraf, at i de 10 foregaaende Aar 1816—1825 udgjorde Tilvæerten af nye Jordparceller kun 2 pCt. af samtlige skatteagte Jordparceller; i A. 1826—1835 derimod 6 pCt. (Moulinier de l'Agriault. en France. I. p. 101. 117.)

og mere virksom, baade ved Stædernes vorende Næring og Velstand*), og ved Borgerstandens friere Udvikling giennem den atter til Live kaldte Communalforfatning, som nu enhver Provindsstad deler med Hovedstaden og med Landbomenighederne. Det tør forudsæes, at denne Stand, hvis Interesser maaskee en Tid paa en vis Maade vare tilfædesatte, eller vare toges med ringere Omhu, fra den Tid af at Bondesfrihed, eller Bondestandens friere Stilling og Udvikling i Staten, blev en Indlingsidee hos Monarken og Regjeringen i Danmark, herefter vil have sig til endnu høiere politisk Vægt og Betydning; ligesom det vil være baade onskeligt og formodentligt, at denne Vægt saaledes ogsaa i Fremtiden vil fordele sig mere ligeligt, end hidtil, imellem Borgerstanden i mindre danske Stæder og i Kiøbenhavn. Der vil komme den Tid, da de store Hovedstæder ligesaa lidt i Mandelighedens og Intelligentsens Verden, som i de materielle Interesses Sphære, kunne forsvare den i nogle Lande unaturligt vorende Overvægt og Overmagt, som de udøve i den hele politiske Organisme. Hvor afgjort skadelig, i flere vigtige Punkter, viser sig ikke denne Overmagt, der hvor Hovedstaden, som det sædvanligen finder, men ikke burde finde Sted, baade er Regjeringens og Folkerepresentationens bestandige Sæde? — Kan en Nation kaldes fri, naar dens Repræsentanter ere mere eller mindre ufrie, ved altid at være omgivne af og udfatte for alle de Indflydelser, der udgaae fra en i Hovedstaden unaturligt sammendynget Folkemasse, fra dens særskilte materielle Interesser og physiske Magt, og fra de i en saadan Masse let

*) Som en vist nok ufærdkommen Maalestef for denne kan toges Brandassurance-Summen for Kiøbstæderne, der i Danmark allerede 1834 udgjorde 186,000,000 Rbd.; og denne Sum kan sammenholdes med Landeieendommens Taxation til Bankhøiester, som for Jorder og Tiender udgjorde 254,410,000 Rbdlr. og for Landbygningerne 63,814,000 Rbd.

fremkaldte og rigeligt nærrede politiske Partier og Partieledere? — Det er netop i disse, ikke i Fyrsterne, at Borgerfriheden har sine værste Fiender; thi ingen Fyrste kan i vort Aarhundrede vinde Magt, Fordeel eller Hæder, uden med og ved Folket. Men tidt nok reiste sig imellem Fyrsten og Folket, i dets Stænder og i dets Genhed, fiendske Magter, der ere lige farlige for begge, og som der, hvor de vinde en afgjort Seier, gjøre Fyrsten usri og Monarkiet umueligt; i det de tillige stiale Folkets Frihed, eller gjøre det til Medstaber for et Tyrannie, ligesaa fordærveligt for Borgernes frie Tilværelse i Staten, som den despotiske Fyrstevælde. Det er Partiernes ubændige Lidenkab, som fremavler hiin Magt; det er Enkeltes Uergierighed og Hersekelyst, der med skult Snildhed forstaaer, ved Talerflegt og Folkesniger at gjøre Lidenkaben til sit Bytte. En saadan Magt kan opvoxe i Borgerstanden, ligesaa vel som, i ældre Tider, hos Adelen; den kan herske i Republikken, ligesaa vel som i et svagt Kongedømme. Det frankelose Demokratie er en Statsform, der kan føde og fostre Despotiet, ligesaa fuldt som et enevidsmægtigt Monarkie, naar dette ikke har sat sig selv saadanne Skranke, uden hvilke intet Kongedømme i Længden kan bestaae og virke; men mindst i vor Tidsalder, da det er blevet aabenbart for Verden: at Kongernes Magt og Herredømme er givet dem, for at vaage over Folkets Vel, og bevare Borgerfriheden i enhver Stand. — Det er netop, mene vi, det rette Ord, her bør bruges, (heller end det nu gængse Folkefrihed) om alle Statsborgeres lige Rettighed til, med Lydighed under Loven, at nyde dens Beskyttelse for al den Ret, hvorved ingen Andens Ret fræktes. En anden lovlig Frihed vil man ei kunne tænke sig i en Stat; og den er ingen Indskrænkning, men en Bestyrkelse, en Sikring af den almindelige menneskelige Frihed, under de Betingelser, Statslivet medfører; thi selv i

det frieste Statssamfund lyder Borgeren Loven, fordi han selv vil det; under Despotismen, den monarkiske eller den demokratiske, maa han lyde Magten af Tvang.

Antag vi nu, med vor Tidsalder i Europa, at hiin Sikkerhed for Borgerfriheden er bedst betrygget i et Monarkie med fri Forfatning, eller Folkerepresentation: da vil man vel finde, at denne hverken udelukkende kan grundes paa en Valgret, der var tillagt Jords og Grundeendom; uagtet en saadan Eiendom, med dens uforgængelige Productionsilder og deraf flydende Bidrag til Statens Fornødenheder, evigt maa blive den første og naturligste Grund for den skatteyndende Jordeiers og Jordbruger's Ret til at deeltage i Skattens Bevilgning. Men den af en vis Klasse af Nationaloeconomer hylkede Idee: at Jordafgift kunde gøres til den eneste Kilde for al Statsindtægt, og folgelig Jordbrugerne til de eneste skattebevilgende Borgerklasser, er aldrig kommen videre, end til Theorien. -- Man er derimod vel i det Hele enig om, i hvor forskjellige endog de politiske Systemer maatte være, hvori man anvender denne Lære: at ei engang det hele materielle Element for Statskraften, den hele Nationalformue, og dens samlede Interesser, eller Statsborgernes oeconomiske Belfærd, kan være den eneste Basis for en repræsentativ Forfatning. Man fordrer en, alle Statslivets Elementer, de intellectuelle og de materielle, og saaledes ogsaa alle Stænder og Folkeklasser, i et rigtigt Forhold tildeelt Ret til at deeltage i Repræsentationen.

Men da møder man jo ogsaa en mægtig Modstand i Tidens Foster, hiint enhver Organisme i Stater og Borgerfamfund opløsende atomistiske System, der vil udflette og tilintetgjøre ethvert historisk udviklet Forhold i Staten, og betragte enhver Nation ikke som et Borgerfamfund, men som en Folkeflokk, i hvilken man allene behøver at tælle

Individerne, som have naaet en vis Alder, for at udfinde, hvilke og hvormange valgberettigede Personer, der gives blandt Folket. Man har virkelig, i Betragtningen af et saadant System, ondt ved at begribe, hvorfor det vil indskrænke Valgretten, og den dertil forudsatte Portion af Tankeevne, Erfaring, Indsigt og Fornuft, allene til Mandkønnet. Der udfordres dog ikke megen Livserfaring for at kunne vide, at der gives Kvinder og Hustruer i Tusindervis, som i hine Egenstaber staae langt over mange Borgere paa 21 eller 25 Aar, ja endog deri kunne overgaae deres egne valgberettigede Ugtefæller.

Det er tilvisse ikke ved et saa beqvemt Middel, at man udfinder Maaden til at begrunde en virkelig Repræsentation for det hele Folk. Det vilde i det Heleste passe i et Samfund af Mennesker, som først forenede sig om at grundlægge en Stat og at indrette dens Styrelse, og hvor Enhver med fuldkommenlige Vilkaar tiltraadte dette Foretagende; men hvor lidt passer et saadant Forhold — som vi f. Ex. kunne tænke os der, hvor man i den nordamerikanske Forbundsrepublik af et vist Antal i en Strækning af opdyrket Land indvandrede og bosatte Colonister organiserer en ny Republik, for at optages og deeltage i de forenede Staters fælles Forbund — til et Land, som Danmark, der i et heelt Aartusinde har udgjort en uafhængig Stat, og i denne, under forskjellige Regieringsformer, har bevaret den monarkiske Organisme; men tillige, under sildigere Tidsløb og Tidsforhold har udviklet saadanne Elementer i forskjellige Stænder og Folkelasser, hvilke, hver efter deres særegne Natur og organiske Beskaffenhed, deeltage i Statslivet og i den nationale Tilværelse og Virken. — Her kan dog ei være Tale om at fere et dannet og civiliseret Folk, eller en i alle Grene udviklet Statsorganisme, tilbage til en politisk Barndomsalder og Umyndighedstilstand; eller om at berøve

Folket de velgiørende Frugter af tidligere Statsindretninger og borgerlige Udviklinger, for at bringe en eller anden opfundet eller andensteds fra laant Forfatningstheorie i Udførelse. Vi have netop i Europas, og navnlig i Frankrigs nyeste Historie, de klareste Exempler for Die, hvor lidt det hjælper, at ville indrette en Statsforfatning allene efter theoretiske Udfast og Planer, eller efter stiftende Partie-Anskuelser. Under enhver af de talrige Constitutioner, som det franske Folk har givet sig, eller ladet sig give, i et Tidsrum af 40 Aar, har det viist sig, at det ikke var ved Constitutionstheorien, men ved en fast og stærk Regiering, at Folket har fundet almindelig Belfærd og Tilfredshed.

I Danmark er det et gammelt Monarkie, der nu skal dele den lovgivende Magt med Folkets valgte Repræsentanter. Denne Statsforfatningens nye Organisation forefinder hos Folket selv tidligere organiske Elementer, nationale Bestanddele i Stænder eller Folkeclasser, som med fælles Kræfter samvirke til at opholde Statsbygningen, og hvis indbyrdes Forhold ikke lade sig omstyrte eller væsentlig omdanne, uden ved en Revolutions politiske Krisis, der ligesaa lidt nu er indtraadt, som vi tør berygte noget Symptom dertil i en Stat, hvor Overgangen til det constitutionelle Monarkie ved Regieringen selv er forberedet; ja hvor man kan sige, at denne Forberedelse allerede har begyndt for meer end et halvt Aarhundrede siden. Saameget vi derfor endog ønske de virkelige Fordele af en repræsentativ Forfatning, saa lidt kunne vi ville, at Illusioner eller ubetimelige Efterligninger af fremmede Statsformer, der ilde, eller slet ikke passe til vore nationale Forhold, skulde berøve os den borgerlige Frihed og de velgiørende Statsindretninger, vi allerede besidde. Vil man i Danmark give os en Repræsentation, der skal styrke og befæste Staten, i det den tillige fremmer den offentlige Belfærd, eller hele Folkets

Vel: da bygge man den deels, saavidt det kan skee, paa den allerede i Provindsstaaendernes Institution lagte Grundvold, deels paa en naturlig og retfærdig Erkendelse af alle Nationens eiendommelige og organiske Elementer. Vi skulle da ikke i vort tilkommende *Daneshof* komme til at savne den tveedeelte Repræsentationsform, fordi vi ei kunne faae et britisk Pairskammer; vi skulle heller ikke oversee nogen af de Betingelser, der indtræde ved Forholdet imellem aandelige og materielle Interesser, imellem Eiendom og Kultur eller Intelligens; Forholdet imellem Statsborgernes Næringsveie og Deeltagelse i Statsbyrder og Afgifter, imellem den jordbrugende og næringsdrivende Borgersklasse, eller imellem den geistlige og verdslige Embedsclasse, eller Søs og Landfrigernes Stand, og de øvrige Statsborgere. Ved et atomistisk Valgsystem er det ikke Nationen, men en numerisk Masse af Valgere, eller Partierne, som lede denne Masse, der vil blive repræsenteret. Derimod er det netop kun ved at lade enhver organisk Deel af Folket, i Forhold til sin eiendommelige Natur og Betydning, indtræde i Repræsentationen, at Folket i sin Heelhed vil blive repræsenteret, saaledes som det maa være det efter sin eiendommelige Natur og borgerlige Organisme i ethvert Land, hvor Nationen allerede fra ældgamle Dage har dannet og udviklet en saadan organisk Tilstand. * * * * *

(3. Marts 1848.)

C. Molbech.

*

*

*

Februar-Revolutionen i Paris betog Forfatteren baade Stemning og Erne til at fortsætte det Skrift, hvis Begyndelse ovenfor er aftrykt; de hos os selv i Marts paafulgte Begivenheder vilde desuden have gjort det umueligt for ham at fuldføre det. Enkelte af dette Tidsskrifts Læsere vilde maaskee ikke have noget imod, at et Fragment, der for en Deel ryder hen paa den Vej, Forf. vilde have gaaet i disse Betragtninger, her meddeles; dersom Andre finde disse saa Blade overflødig eller spildte, da have de i det mindste den Trest, at være befriede for alle de øvrige, som hverken blive streene eller trykte.